

การสำรวจค่าตอบแทนของเภสัชกรในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2555

สุรฉัตร งามสุรเชษฐ์, ภาณุพงศ์ พรหมเอียด, วิวรรณ ชัยฤทธิพงศ์,
อาทิตยา สารานพคุณ, ฮาวารี ยี่หะมะ, กนกกาญจน์ ไชยกาล

ภาควิชาบริหารเภสัชกิจ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อสำรวจค่าตอบแทนของเภสัชกรไทยในสาขาต่างๆ ทั้งค่าตอบแทนจากอาชีพหลักและอาชีพเสริม

วิธีการวิจัย: การศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางโดยสุ่มรายชื่อเภสัชกรแบบแบ่งชั้นจาก 6 สาขาอาชีพ ได้แก่ เภสัชกรชุมชน เภสัชกรโรงพยาบาล เภสัชกรประจำโรงงานผลิตยา เภสัชกรฝ่ายการศึกษา เภสัชกรคุ้มครองผู้บริโภคและเภสัชกรการตลาด จากนั้นส่งแบบสอบถามไปยังเภสัชกร 1,170 รายทั่วประเทศระหว่างเดือนธันวาคม 2555-กุมภาพันธ์ 2556

ผลการวิจัย: มีแบบสอบถามที่นำมาใช้วิเคราะห์ผลได้จำนวน 438 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 40.15 จากการวิเคราะห์ค่าตอบแทนของเภสัชกรจากอาชีพหลัก พบว่า รายได้มีความแตกต่างกันตามสาขาที่ปฏิบัติงาน เภสัชกรการตลาดมีค่าตอบแทนเฉลี่ยจากอาชีพหลักสูงสุด ($117,375 \pm 62,197$ บาทต่อเดือน) และเภสัชกรที่ปฏิบัติงานด้านคุ้มครองผู้บริโภคมีค่าตอบแทนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($39,054 \pm 14,859$ บาทต่อเดือน) ระยะเวลาที่ทำงานและสถานที่ปฏิบัติงานที่แตกต่างกันส่งผลให้ค่าตอบแทนจากอาชีพหลักต่างกัน ค่าตอบแทนของทุกสาขาอาชีพจะแปรผันโดยตรงกับประสบการณ์การทำงาน เภสัชกรที่ทำงานในกรุงเทพมหานครจะมีค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าเภสัชกรที่ทำงานในภาคอื่นๆ ในขณะที่เภสัชกรในภาคเหนือมีค่าตอบแทนต่ำกว่าภาคอื่น ๆ สำหรับข้อมูลด้านอาชีพเสริมพบว่า เภสัชกรผู้ตอบแบบสอบถาม 175 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.08 ประกอบอาชีพเสริมและมีรายได้เฉลี่ยประมาณ $39,792 \pm 82,213$ บาทต่อเดือน

สรุป: ผลการศึกษาสามารถเป็นฐานข้อมูลในเรื่องค่าตอบแทนของเภสัชกรได้ในระดับหนึ่งหลังจากที่เคยมีการศึกษาในอดีตมาแล้วเมื่อ พ.ศ. 2547 และ พ.ศ. 2550 การศึกษาเรื่องค่าตอบแทนนี้ควรมีอย่างต่อเนื่องเพราะสภาพเศรษฐกิจ และนโยบายต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

คำสำคัญ: ค่าตอบแทนของเภสัชกร การสำรวจค่าตอบแทน

บทนำ

คำตอบแทนถือ เป็น สิ่ง จูงใจ หนึ่ง ที่ สำคัญ นอกเหนือจากความชอบหรือความถนัดทางสายงานต่อ การตัดสินใจเข้าร่วมงานในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แม้กระทั่ง องค์กรทางเภสัชกรรมทั้งภาครัฐและเอกชน อันได้แก่ โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา ร้านยา หน่วยงานด้านการ ค้ำครองผู้บริโภค บริษัทยา และโรงงานอุตสาหกรรมยา คำตอบแทนทั้งยังเป็นตัวแปรสำหรับใช้ทำนายอุปทานของ แรงงานตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แรงงาน (1) เช่น ทำนาย ปริมาณการผลิตแรงงานที่สอดคล้องกับความต้องการของ ตลาด

จากรายงานของสภาเภสัชกรรม (2, 3) ประเทศไทยมีจำนวนเภสัชกรที่ขึ้นทะเบียนไว้ 29,987 คน และ พบว่าตลาดแรงงานของเภสัชกรมีการเปลี่ยนแปลงครั้ง ใหญ่อย่างน้อย 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกเกิดเมื่อมีการทำสัญญา ชดใช้ทุนในปี พ.ศ. 2532 โดยผู้สำเร็จการศึกษาเภสัช ศาสตร์ต้องทำงานในหน่วยงานภาครัฐเป็นเวลา 2 ปีหลัง จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยของรัฐ การเปลี่ยนแปลงครั้งที่ 2 เกิดเมื่อมีการยกเลิกโครงการช่างต้นในปี พ.ศ. 2541 ทำให้มีเภสัชกรที่จบใหม่สามารถเลือกสาขาของงานที่ ต้องการได้เองโดยไม่ถูกจำกัดเฉพาะงานราชการ ตลาดแรงงานของเภสัชกรจึงมีการเปลี่ยนแปลงและมีการ แข่งขันเกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงครั้งที่ 3 เกิดเมื่อมีการทำ สัญญาชดใช้ทุนอีกครั้งในปี พ.ศ. 2549 ในลักษณะสัญญา ผูกพันฝ่ายเดียว กล่าวคือรัฐจะเปิดบรรจุเภสัชกรเข้า ทำงานในจำนวนที่รัฐมีอัตราตำแหน่งเท่านั้น ทำให้เภสัชกร ส่วนหนึ่งสามารถเลือกได้ว่าจะเข้าทำงานในภาครัฐหรือไม่ ซึ่งคงปฏิเสธได้ยากว่า คำตอบแทนอาจมีผลกับการ ตัดสินใจเลือกสาขาที่ทำงาน นอกจากนี้ในระยะ 10 ปีที่ ผ่านมา ประเทศไทยยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเงินการ คลังของระบบสุขภาพที่สำคัญอันเกิดจากการเริ่มใช้ระบบ ประกันสุขภาพถ้วนหน้าในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการจัดสรร เงินให้กับโรงพยาบาลในลักษณะเหมาจ่ายรายหัว ทำให้มี การจำกัดรายได้ของโรงพยาบาล ส่งผลให้โรงพยาบาลของ รัฐทั่วประเทศประสบปัญหาการบริหารการเงินการคลัง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคำตอบแทนของ บุคลากรทางการแพทย์ซึ่งเป็นหนึ่งในค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ ของโรงพยาบาล

ในอดีตมีการสำรวจคำตอบแทนเภสัชกรในประเทศ ไทยจำนวน 2 การศึกษา คือ ในปี พ.ศ. 2547 (4) และพ.ศ. 2550 (5) โดยใช้แบบสอบถามที่คล้ายคลึงกัน หลังจากนั้น พบว่าไม่มีการติดตามการเปลี่ยนแปลงคำตอบแทนของ เภสัชกรอีกทั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและ สังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น การเปลี่ยนแปลงของ ตลาดแรงงานเภสัชกร โครงสร้างประชากร การศึกษา การค้าระหว่างประเทศ เทคโนโลยีการแพทย์ เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร ตลอดจนการออก พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (6) ดังนั้นจึง ควรมีการสำรวจและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบแทน ของเภสัชกรในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2555 เพื่อเป็น ข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกงานของบัณฑิตที่มี การชดใช้ทุนแบบสัญญาผูกพันฝ่ายเดียว และใช้เป็น แนวทางกำหนดคำตอบแทน รวมถึงสร้างแรงจูงใจในการ ทำงาน

วิธีการวิจัย

เครื่องมือวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบบสอบถาม ที่ใช้ดัดแปลงจากงานวิจัยในอดีต (4, 5) ซึ่งได้รับการ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญที่เป็น อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารเภสัชกิจ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จำนวน 3 ท่านและมีการ ปรับปรุงอีกครั้งหลังการศึกษานำร่อง เพื่อให้ได้ แบบสอบถามฉบับที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูล พื้นฐานของตัวอย่าง คำตอบแทนจากอาชีพหลัก (full-time job) ซึ่งเป็นการประกอบอาชีพประจำที่ใช้ระยะเวลาในการ ทำงานไม่น้อยกว่า 40 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ยังมี คำถามในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ เช่น สิทธิการ รักษาพยาบาล สวัสดิการเรื่องการลาหยุด คำถามเกี่ยวกับ คำตอบแทนจากอาชีพเสริม (part-time job) ซึ่งหมายถึง อาชีพอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่อาชีพหลัก

ตัวอย่างและการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ฐานข้อมูลรายชื่อเภสัชกรจากสภา เภสัชกรรมเป็นกรอบการเลือกตัวอย่าง เพราะฐานข้อมูล ดังกล่าวไม่เป็นปัจจุบันในเรื่องที่อยู่ของเภสัชกร แต่ผู้วิจัย

ใช้วิธีการของการศึกษาในอดีต (7) คือ รวบรวมรายชื่อเภสัชกรจากทะเบียนสมาชิกของสมาคม/ชมรม/องค์กรต่าง ๆ ด้านเภสัชกรรม ได้แก่ สมาคมเภสัชกรรมชุมชน สมาคมเภสัชกรรมโรงพยาบาล กลุ่มเภสัชกรการตลาด สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข สมาคมเภสัชกรการอุตสาหกรรม และคณะเภสัชศาสตร์ต่าง ๆ เกณฑ์คัดเลือกตัวอย่าง คือ ต้องเป็นเภสัชกรที่ได้ขึ้นทะเบียนรับอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมจากสภาเภสัชกรรม และมีที่อยู่แน่นอนซึ่งสามารถติดต่อได้ รายชื่อที่ผ่านเกณฑ์ถือเป็นกรอบการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้สมมติว่าจำนวนสมาชิกที่ปรากฏรายชื่ออยู่ในแต่ละกลุ่มสะท้อนสัดส่วนของเภสัชกรในแต่ละสาขา ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างโดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified sampling) โดยชั้นคือสาขาการทำงานของเภสัชกร ทั้งนี้เพื่อให้ตัวอย่างเป็นตัวแทนของเภสัชกรในแต่ละสาขาอาชีพ การวิจัยนี้ใช้ตัวอย่างจำนวน 1,170 ราย

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นเภสัชกรสาขาต่าง ๆ ในช่วงเดือน ธันวาคม 2555-กุมภาพันธ์ 2556

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้โปรแกรม PASW® ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ความถี่ ร้อยละ

ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อบรรยายถึงค่าตอบแทนของเภสัชกร

ผลการวิจัย

จากการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังเภสัชกร 1,170 ราย พบว่า มีแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับและสามารถใช้ในการวิจัยได้จำนวน 438 ฉบับ คิดเป็นอัตราการตอบกลับร้อยละ 40.15 จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีสัดส่วนของเภสัชกรในแต่ละสาขาใกล้เคียงกับสัดส่วนในกรอบรายชื่อตัวอย่าง ยกเว้นในเภสัชกรชุมชนและเภสัชกรการตลาดที่มีสัดส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่น้อยกว่าสัดส่วนในกรอบรายชื่อตัวอย่าง

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตัวอย่างร้อยละ 70.41 เป็นเภสัชกรหญิง อายุของกลุ่มตัวอย่างเฉลี่ยเท่ากับ 38.46 ± 9.12 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 51.61) ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 61.47) และสำเร็จการศึกษาในช่วง พ.ศ. 2540-2549 มากที่สุด (ร้อยละ 45.43) นอกจากนี้พบว่าตัวอย่างส่วนใหญ่ทำงานอาชีพหลักในองค์กรภาครัฐ (ร้อยละ 71.26) โดยมากปฏิบัติงานในภาคกลาง (ร้อยละ 23.79) และทำงานเป็นเภสัชกรโรงพยาบาลมากที่สุด (ร้อยละ 66.44) รองลงมา คือ เภสัชกรด้านการศึกษา เภสัชกรชุมชน เภสัชกรด้านคุ้มครอง

ตารางที่ 1. การตอบกลับแบบสอบถามของตัวอย่างในแต่ละสาขาการทำงาน

สาขาอาชีพ	จำนวนในบัญชีรายชื่อ (ราย)	จำนวนที่ส่งแบบสอบถาม		จำนวนที่ตอบกลับ	
		ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
เภสัชกรชุมชน	1,407	138	13.80	33	7.53
เภสัชกรโรงพยาบาล	6,965	683	68.30	291	66.44
เภสัชกรประจำโรงงานผลิตยา	843	83	8.30	22	5.02
เภสัชกรการตลาด	871	132	13.20	16	3.65
เภสัชกรการศึกษา	899	88	8.80	38	8.68
เภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภค	459	46	4.60	27	6.16
เภสัชกรสาขาอื่น ๆ/ไม่ระบุ	-	-	-	11	2.51
รวม	11,444	1,170	100.00	438	100.00

ตารางที่ 2. ข้อมูลทั่วไปของเภสัชกรผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (ร้อยละ)
เพศ (n=436)	
ชาย	129 (29.59%)
หญิง	307 (70.41%)
อายุ (ปี) (n=434)	
ค่าเฉลี่ย \pm SD (มัธยฐาน)	38.46 \pm 9.12 (36.00)
สถานภาพ (n=434)	
โสด	199 (45.85%)
สมรส	224 (51.61%)
หย่าร้าง	7 (1.61%)
หม้าย	4 (0.92%)
วุฒิการศึกษาสูงสุด (n=436)	
ปริญญาตรี	268 (61.47%)
ปริญญาโท	142 (32.57%)
ปริญญาเอก	26 (5.96%)
ปีที่จบการศึกษาปริญญาตรี (n=427)	
ก่อนพ.ศ. 2520	10 (2.34%)
พ.ศ. 2520-2529	39 (9.13%)
พ.ศ. 2530-2539	119 (27.87%)
พ.ศ. 2540-2549	194 (45.43%)
หลังพ.ศ. 2549	65 (15.22%)
ภูมิภาคของสถานที่ปฏิบัติงาน (n=433)	
กรุงเทพมหานคร	69 (15.94%)
ภาคกลาง	103 (23.79%)
ภาคเหนือ	63 (14.55%)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	93 (21.48%)
ภาคใต้	59 (13.63%)
ภาคตะวันตก	12 (2.77%)
ภาคตะวันออก	34 (7.85%)
สังกัดที่ปฏิบัติงาน (n=435)	
ภาครัฐ	310 (71.26%)
รัฐวิสาหกิจ	4 (0.92%)
ภาคเอกชน	120 (27.59%)
อื่น ๆ	1 (0.23%)
ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน (ปี) (n=430)	
ค่าเฉลี่ย \pm SD (มัธยฐาน)	12.57 \pm 8.01 (11.00)

ผู้บริโภคร เกษษกรประจำโรงงานผลิตยา เกษษกรด้านการตลาด และเภสัชกรสาขาอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 8.68, 7.53, 6.16, 5.02, 3.65 และ 2.51 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ปฏิบัติงานเฉลี่ยเท่ากับ 12.57 \pm 8.01 ปี

การศึกษานี้วิเคราะห์รายได้รวมทั้งหมดของเภสัชกร ซึ่งประกอบด้วยรายได้จากอาชีพหลักและจากอาชีพเสริมจากตารางที่ 3 พบว่ารายได้รวมทั้งหมดของตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 62,624 \pm 75,103 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ในช่วง 35,000-44,999 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 26.11 รองลงมา คือ 25,000-34,999 บาทต่อเดือน และ 45,000-54,999 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 20.05 และ 14.45 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงรายได้จากอาชีพหลักของเภสัชกรจำแนกตามสาขาที่ทำงาน พบว่า เกษษกรการตลาดมีรายได้มากกว่าเภสัชกรในสาขาอื่น ๆ คือ มีรายได้เท่ากับ 117,375 \pm 62,197 บาทต่อเดือน รองลงมาคือ เกษษกรชุมชน เกษษกรประจำโรงงานผลิตยา และเภสัชกรในสาขาอื่น ๆ (เช่น ผู้จัดการแผนกกฎหมายของบริษัท หัวหน้าบริษัท เกษษกรผู้ควบคุมคุณภาพและประกันคุณภาพ) เกษษกรฝ่ายการศึกษา และเภสัชกรโรงพยาบาล ตามลำดับ โดยสาขาเภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคมีรายได้ต่ำสุด เท่ากับ 39,054 \pm 4,859 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 3. รายได้ต่อเดือนรวมทั้งหมดของเภสัชกรจากทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม (n=429)

รายได้ต่อเดือนรวมทั้งหมด (บาท)	จำนวน (ร้อยละ)
15,000-24,999	22 (5.13%)
25,000-34,999	86 (20.05%)
35,000-44,999	112 (26.11%)
45,000-54,999	62 (14.45%)
55,000-64,999	45 (10.49%)
65,000-74,999	27 (6.29%)
75,000-84,999	21 (4.90%)
85,000-94,999	10 (2.33%)
สูงกว่า 95,000	44 (10.26%)
เฉลี่ย \pm SD	62,624 \pm 75,103

ตารางที่ 4. รายได้จากอาชีพหลักของเภสัชกรจำแนกตามสาขาที่ทำงาน (n=428)

สาขาของอาชีพหลัก	รายได้จากอาชีพหลัก (บาท/เดือน)			
	สูงสุด-ต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	มัธยฐาน	SD
เภสัชกรการตลาด (n=16)	33,000-300,000	117,375	120,750	62,197
เภสัชกรชุมชน (n=28)	20,000-1,000,000	97,818	40,000	187,236
เภสัชกรประจำโรงงานผลิทยา (n=21)	26,000-255,000	65,430	45,000	54,945
เภสัชกรการศึกษา (n=38)	16,500-220,000	50,743	36,850	37,573
เภสัชกรโรงพยาบาล (n=290)	13,500-84,758	39,682	38,040	11,355
เภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภค (n=27)	18,000-84,800	39,054	38,500	14,859
สาขาอื่นๆ/ไม่ระบุ (n=8)	15,000-100,000	51,960	38,115	30,800

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากค่ามัธยฐานแล้ว รายได้จากอาชีพหลักของเภสัชกรประจำโรงงานผลิทยาจะสูงกว่าของเภสัชกรชุมชน และรายได้จากอาชีพหลักของเภสัชกรฝ่ายการศึกษาจะมีค่าต่ำสุด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 5 แสดงรายได้จากอาชีพหลักจำแนกตามสาขาที่ทำงานและที่ตั้งของสถานที่ปฏิบัติงาน ตัวอย่างที่เป็นเภสัชกรด้านการตลาดทั้งหมดมีสถานที่ทำงานตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีค่าตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับ $117,375 \pm 62,197$ บาทต่อเดือน เภสัชกรสาขาอื่น ๆ/ไม่ระบุ ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับ $55,090 \pm 37,745$ บาทต่อเดือน โดยเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคกลางในสาขานี้ มีค่าตอบแทนสูงสุด คือ 70,000 บาทต่อเดือน

ส่วนเภสัชกรประจำโรงงานผลิทยาส่วนใหญ่ มีสถานที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครและภาคกลาง โดยเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ 75,000 บาทต่อเดือน รองลงมาคือเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานคร มีค่าตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับ $75,892 \pm 73,941$ บาทต่อเดือน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับค่ามัธยฐาน โดยแตกต่างกันเพียงเภสัชกรประจำโรงงานผลิทยาที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าตอบแทนสูงเป็นลำดับที่ 2

สำหรับเภสัชกรฝ่ายการศึกษา ผู้ที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครมีค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงสุด คือเท่ากับ $73,412 \pm 53,535$ บาทต่อเดือน รองลงมา คือ เภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ มี

ค่าตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับ $43,812 \pm 25,243$ และ $44,360 \pm 7,156$ บาทต่อเดือนตามลำดับ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าตอบแทนของเภสัชกรชุมชน จะพบว่า เภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่าเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคอื่น ๆ คือเท่ากับ $275,000 \pm 483,494$ บาทต่อเดือน แต่เมื่อพิจารณาค่ามัธยฐานพบว่าเภสัชกรชุมชนในภาคใต้มีค่าตอบแทนสูงสุด

สำหรับเภสัชกรโรงพยาบาล พบว่าเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าตอบแทนสูงสุด คือ $42,950 \pm 12,278.97$ บาทต่อเดือน ผลจากค่ามัธยฐานให้ข้อสรุปเช่นเดียวกัน ส่วนเภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคในแต่ละภูมิภาคนั้นจะมีค่าตอบแทนเฉลี่ยใกล้เคียงกัน โดยเภสัชกรที่ปฏิบัติงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ $41,833 \pm 16,750$ บาทต่อเดือน แต่หากพิจารณาค่ามัธยฐาน พบว่า เภสัชกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีค่าตอบแทนสูงสุด

หากพิจารณาแยกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในแต่ละสาขาดังแสดงในตารางที่ 6 จะพบว่า ในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติงานต่ำกว่า 5 ปี กลุ่มเภสัชกรสาขาอื่น ๆ / ไม่ระบุ ได้รับค่าตอบแทนสูงสุด เท่ากับ 90,000 บาทต่อเดือน และเภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด เท่ากับ 18,000 บาทต่อเดือน

ส่วนในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติงาน 5-9 ปี 10-14 ปี 15-19 ปี และ 25-29 ปี พบว่า กลุ่มเภสัชกรด้านการตลาดได้รับค่าตอบแทนสูงสุด และสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามประสบการณ์ทำงาน คือ $72,500 \pm 10,606$ บาทต่อเดือน

100,000 บาทต่อเดือน 140,000 บาทต่อเดือน และ 246,000 ~~±~~ 22,232 บาทต่อเดือน ตามลำดับ หากพิจารณาจากค่ามัธยฐานก็ได้ข้อสรุปเช่นเดียวกัน ส่วนเภสัชกรที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด ในช่วงระยะเวลาปฏิบัติงาน 5-9 ปี และช่วง 25-29 ปี คือ เภสัชกรชุมชนซึ่งได้ค่าตอบแทน 28,400 ~~±~~ 7,774 และ 48,333 ~~±~~ 3,291 บาทต่อเดือน ตามลำดับ ในช่วงระยะเวลาการทำงาน 10-14 ปี เภสัชกรที่

ได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด คือ เภสัชกรโรงพยาบาล (38,194 ~~±~~ 7,896 บาทต่อเดือน) แต่หากพิจารณาจากค่ามัธยฐานพบว่า เภสัชกรฝ่ายคุ้มครองผู้บริโภคมีค่าตอบแทนต่ำสุดในช่วงระยะเวลาปฏิบัติงานนี้ ส่วนในช่วง 15-19 ปี เภสัชกรที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด คือ เภสัชกรฝ่ายการศึกษา (34,185 ~~±~~ 2,703 บาทต่อเดือน)

ตารางที่ 5. รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือนแบ่งตามสาขาที่ทำงานและที่ตั้งสถานที่ปฏิบัติงาน (n=428)

สาขาของอาชีพหลัก	รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือน (ค่าเฉลี่ย±SD (มัธยฐาน))						
	กรุงเทพฯ	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ตะวันตก	ตะวันออก
เภสัชกรชุมชน	54,625 +29,707 (45,000) n=8	62,333 +44,098 (47,000) n=6	32,500 +6,454 (32,500) n=4	275,000 +483,494 (40,000) n=4	143,333 +140,119 (100,000) n=3	-	89,306 +95,945 (37,920) n=3
เภสัชกรโรงพยาบาล	41,734 +16,920 (38,125) n=16	38,548 +8,325 (37,840) n=64	41,078 +13,388 (38,265) n=54	39,413 +10,167 (38,080) n=73	38,422 +11,911 (36,000) n=47	33,112 +7,481 (33,980) n=8	42,950 +12,278 (40,430) n=25
เภสัชกรโรงงานฯ	72,892 +73,941 (50,000) n=9	47,875 +23,381 (41,500) n=8	-	75,000 (75,000) n=1	-	-	86,666 +54,825 (63,000) n=3
เภสัชกรการตลาด	117,375 +62,197 (120,750) n=16	-	-	-	-	-	-
เภสัชกรการศึกษา	73,412 +53,535 (75,000) n=12	37,437 +22,394 (27,000) n=11	18,840 (18,840) n=1	43,812 +25,243 (34,100) n=8	44,360 +17,156 (40,750) n=6	-	-
เภสัชกรคุ้มครองฯ	-	40,043 +18,604 (36,605) n=10	34,392 +11,254 (37,500) n=4	40,110 +18,565 (42,000) n=5	37,410 +6,972 (36,500) n=3	39,500 +8,485 (39,500) n=2	41,833 +16,750 (38,500) n=3
สาขาอื่นๆ ไม่ระบุ	55,090 +37,745 (41,000) n=5	70,000 (70,000) n=1	-	35,000 (35,000) n=1	-	35,230 (35,230) n=1	-

ตารางที่ 6. รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือนแบ่งตามสาขาที่ทำงานและระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน (n=428)

สาขาอาชีพหลัก	รายได้จากอาชีพหลักต่อเดือน แยกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน (ค่าเฉลี่ย±SD (มัธยฐาน))						
	< 5 ปี	5-9 ปี	10-14 ปี	15-19 ปี	20-24 ปี	25-29 ปี	≥ 30 ปี
เภสัชกร ชุมชน	60,584 +51,746 (37,920) n=5	28,400 +4,774 (30,000) n=5	81,800 +71,771 (44,000) n=5	133,333 +144,337 (50,000) n=3	246,000 +422,232 (50,000) n=5	48,333 +33,291 (40,000) n=3	55,000 +35,355 (55,000) n=2
เภสัชกร โรงพยาบาล	31,765 +6,931 (31,650) n=44	34,202 +6,973 (34,500) n=65	38,194 +7,896 (37,670) n=90	42,366 +9,090 (40,500) n=39	50,971 +10,370 (50,605) n=36	60,823 +9,526 (59,500) n=9	65,421 +20,343 (74,400) n=5
เภสัชกร โรงงาน	39,628 +23,837 (32,015) n=8	44,833 +8,232 (45,000) n=6	67,666 +6,429 (65,000) n=3	-	207,500 +67,175 (207,500) n=2	-	85,000 +49,497 (85,000) n=2
เภสัชกร การตลาด	86,500 +75,660 (86,500) n=2	72,500 +10,606 (72,500) n=2	100,000 (100,000) n=2	140,000 (140,000) n=1	145,833 +84,398 (133,250) n=6	115,000 +48,218 (135,000) n=3	-
เภสัชกร การศึกษา	22,056 +4,913 (20,750) n=6	40,500 +23,159 (32,500) n=5	62,568 +67,155 (35,600) n=8	34,185 +12,703 (32,250) n=6	51,593 +14,853 (55,400) n=6	65,400 (65,400) n=1	85,466 +12,729 (80,750) n=6
เภสัชกร คุ้มครองฯ	18,000 (18,000) n=1	33,736 +14,847 (30,510) n=9	39,072 +15,610 (34,645) n=4	38,088 +5,148 (37,500) n=8	46,760 +2,914 (45,815) n=4	84,800 (84,800) n=1	-
สาขาอื่นๆ /ไม่ระบุ	90,000 (90,000) n=1	-	41,000 (41,000) n=1	-	70,000 (70,000) n=1	-	100,000 (100,000) n=1

สำหรับช่วงระยะเวลาปฏิบัติงาน 20-24 ปี เภสัชกรชุมชนได้รับค่าตอบแทนสูงสุดเท่ากับ 246,000 +422,232 บาทต่อเดือน แต่หากพิจารณาจากค่ามัธยฐานจะพบว่า เภสัชกรประจำโรงงานผลิตยาได้รับค่าตอบแทนสูงสุด ส่วนเภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด เท่ากับ 46,760±2,914 บาทต่อเดือน สำหรับช่วง

ระยะเวลาปฏิบัติงาน 30 ปีขึ้นไป พบว่ากลุ่มเภสัชกรสาขาอื่น ๆ/ไม่ระบุ ได้รับค่าตอบแทนสูงสุด เท่ากับ 100,000 บาทต่อเดือน โดยที่เภสัชกรชุมชนได้รับค่าตอบแทนต่ำที่สุด เท่ากับ 55,000±35,355 บาทต่อเดือน

ตารางที่ 7 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเสริมของเภสัชกร ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 41.08 ประกอบอาชีพ

เสริมอื่นนอกเหนือจากงานประจำ โดยส่วนใหญ่เป็นงานเสริมในสาขาเภสัชกรรม คิดเป็นร้อยละ 78.49 และร้อยละ 5.23 มีอาชีพเสริมทั้งในและนอกสาขาเภสัชกรรม ค่าตอบแทนเฉลี่ยที่ได้รับเท่ากับ 39,792±82,213 บาทต่อเดือน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 18,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,000-14,999 บาทต่อเดือน (ร้อยละ 33.33) รองลงมา คือ 15,000-24,999 บาทต่อเดือน 25,000-34,999 บาทต่อเดือน และ 55,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 17.33 16.00 และ 12.00 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.58) ไม่สนใจประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพเสริมที่ทำอยู่ ในขณะที่อีกร้อยละ 41.42 สนใจที่จะประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ เพิ่มเติม

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างสาขาอาชีพที่ทำงานประจำกับปีที่จบการศึกษาปริญญาตรีได้ผลดังแสดงในตารางที่ 8 เกษตรกรที่จบการศึกษาในช่วงปี พ.ศ.

ตารางที่ 7. ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพเสริมทั้งหมด

ข้อมูลอาชีพเสริม	จำนวน (ร้อยละ)
อาชีพเสริมนอกจากงานประจำ (n=426)	
มี	175 (41.08%)
ไม่มี	251 (58.92%)
ลักษณะอาชีพเสริม (n=172)	
เป็นงานในสาขาเภสัชกรรม	135 (78.49%)
ไม่ใช่งานในสาขาเภสัชกรรม	28 (16.28%)
ทั้งสองสาขา	9 (5.23%)
ค่าตอบแทนจากอาชีพเสริม (บาท/เดือน) (n=150)	
ค่าเฉลี่ย±SD (มัธยฐาน)	39,792±82,213 (18,000)
ต่ำกว่า 5,000	15 (10.00%)
5,000-14,999	50 (33.33%)
15,000-24,999	26 (17.33%)
25,000-34,999	24 (16.00%)
35,000-44,999	8 (5.33%)
45,000-54,999	9 (6.00%)
สูงกว่า 55,000	18 (12.00%)
ความสนใจประกอบอาชีพเสริมอื่น ๆ เพิ่มเติม (n=367)	
สนใจ	152 (41.42%)
ไม่สนใจ	215 (58.58%)

2530-2539 และ พ.ศ. 2540-2549 มักทำงานในสาขาเภสัชกรรมโรงพยาบาลในหน่วยงานภาครัฐมากกว่าหน่วยงานภาคเอกชน แต่เกษตรกรที่จบการศึกษาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2549 มักทำงานในสาขาเภสัชกรรมโรงพยาบาลในหน่วยงานภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐ

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

ตัวอย่างในการศึกษานี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 38.46±9.12 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และเป็นเกษตรกรโรงพยาบาล ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่างในการศึกษาในปี 2547 (4) และปี 2550 (5) อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ ตัวอย่างทำงานในภาคกลางมากที่สุดและมีอายุการทำงานเฉลี่ย 13 ปี ใกล้เคียงกับปี 2547 (4) ซึ่งมีอายุงานเท่ากันแต่ส่วนใหญ่ทำงานในภาคใต้ ในขณะที่การศึกษาปี 2550 (5) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรที่ทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด และมีระยะเวลาปฏิบัติงานเฉลี่ย 10 ปี

จากข้อมูลด้านรายได้จากอาชีพหลัก พบว่า เกษตรกรการตลาดมีรายได้รวมเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือเกษตรกรชุมชน เกษตรกรประจำโรงงานผลิตยา เกษตรกรสาขาอื่น ๆ เกษตรกรฝ่ายการศึกษา และเกษตรกรโรงพยาบาลตามลำดับ โดยเกษตรกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคมีรายได้รวมเฉลี่ยต่ำสุด แต่เมื่อพิจารณาจากค่ามัธยฐานพบว่า เกษตรกรฝ่ายการศึกษาที่มีรายได้รวมต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากความแปรปรวนที่มีช่วงกว้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในอดีตพบว่า เกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามในปี 2547 (4) และ 2550 (5) มีรายได้เฉลี่ยจากอาชีพหลักต่ำกว่าที่พบในปี 2555 แต่เมื่อพิจารณาแยกตามสาขา พบว่า เกษตรกรการตลาด (ของการศึกษาปี 2550) และเกษตรกรสาขาอื่น ๆ (ของทั้งสองการศึกษาที่ผ่านมา) มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าในปี 2555 ซึ่งอาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 สาขาในการศึกษาที่ผ่านมาที่มีจำนวนน้อย (4, 5) หากเรียงลำดับรายได้จากอาชีพหลักของเกษตรกรในแต่ละสาขา ในปี 2547 (4) พบว่า ได้ผลสอดคล้องกัน คือ เกษตรกรด้านการตลาดมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด และเกษตรกรด้านคุ้มครองผู้บริโภคมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาในปี 2550 (5) จะเห็นได้ว่า เกษตรกรการตลาดมีรายได้รวมเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน แต่กลุ่มที่มีรายได้โดยเฉลี่ยต่ำสุดคือ เกษตรกรโรงพยาบาล

เมื่อเปรียบเทียบในช่วงประสบการณ์ทำงานที่เท่ากัน พบว่า อาชีพเภสัชกรในภาคเอกชน ได้แก่ เภสัชกรการตลาด เภสัชกรประจำโรงงานผลิตยา เภสัชกรชุมชน และสาขาอื่นๆ ส่วนใหญ่จะได้รับค่าตอบแทนเฉลี่ยสูงกว่า เภสัชกรที่ทำงานในภาครัฐ ซึ่งได้แก่ เภสัชกรด้านการศึกษา เภสัชกรโรงพยาบาล และเภสัชกรด้านการศึกษา คำนวณค่าตอบแทนของทุกสาขาอาชีพจะแปรผันตรงกับระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ผลที่พบสอดคล้องกันกับการศึกษาในปี 2547 (4) และ 2550 (5) แต่อย่างไรก็ตาม อายุงานของเภสัชกรในภาคเอกชนอาจไม่ยาวนานนัก จะเห็นได้ว่าไม่พบข้อมูลของเภสัชกรการตลาดในช่วงประสบการณ์ที่สูงกว่า 30 ปี และเภสัชกรโรงงานผลิตยาในช่วงประสบการณ์ที่สูงกว่า 15 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาคเอกชนมีแนวโน้มว่าจ้างเภสัชกรรุ่นใหม่ที่ทำงานได้ดี

ในระดับเดียวกันแต่มีค่าตอบแทนถูกกว่ามาทดแทน ส่วนเภสัชกรภาครัฐนั้น ค่าตอบแทนเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์ทำงาน โดยช่วงแรกของการทำงาน ค่าตอบแทนจะเพิ่มขึ้นแบบคงที่ และจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงประสบการณ์ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป อันเป็นผลมาจากตำแหน่งทางวิชาการหรือตำแหน่งทางราชการที่สูงขึ้น รวมถึงค่าตอบแทนพิเศษอื่น ๆ

เมื่อพิจารณารายได้จากอาชีพหลักแยกตามที่ตั้งของสถานที่ปฏิบัติงาน พบว่า เภสัชกรในกรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออกมีค่าตอบแทนสูงกว่าภาคอื่น ๆ ยกเว้นเภสัชกรชุมชนและเภสัชกรสาขาอื่นๆ/ไม่ระบุ ผลที่พบเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับค่ามัธยฐาน ลักษณะดังกล่าวอาจเป็นผลมาจากการที่กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางการค้า การขนส่ง และเป็นแหล่งเศรษฐกิจ

ตารางที่ 8. จำนวนตัวอย่างจำแนกตามสาขาอาชีพของงานประจำและปีที่จบการศึกษาปริญญาตรี

สาขาของงานประจำ	ปีที่จบการศึกษาปริญญาตรี				
	ก่อน 2520	2520-2529	2530-2539	2540-2549	หลัง 2549
เภสัชกรชุมชน					
เจ้าของร้านและเภสัชกร	3	7	9	5	1
เภสัชกร	0	0	0	3	2
เจ้าของร้าน	0	1	0	0	0
เภสัชกรโรงพยาบาล					
โรงพยาบาลศูนย์	0	5	17	8	0
โรงพยาบาลทั่วไป	0	1	12	39	5
โรงพยาบาลชุมชน	0	2	33	92	12
โรงพยาบาลมหาวิทยาลัย	0	3	2	2	7
โรงพยาบาลเอกชน	0	2	8	12	25
โรงพยาบาลอื่นๆ	1	1	0	0	0
เภสัชกรประจำโรงงานผลิตยา					
เภสัชกรด้านการตลาด	0	6	6	2	2
เภสัชกรฝ่ายการศึกษา					
เภสัชกรด้านคุ้มครองผู้บริโภค	0	2	13	9	2
เภสัชกรสาขาอื่นๆ / ไม่ระบุ					
	2	2	1	3	1

ของประเทศ อีกทั้งยังเป็นที่ตั้งของบริษัทยาและโรงงานอุตสาหกรรมยาอีกด้วย ในขณะที่เภสัชกรในภาคเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุดเกือบทุกสาขาอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจรายได้ครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (8) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เภสัชกรที่ทำงานในภาคนี้มีรายได้เฉลี่ยน้อยที่สุด ส่วนการศึกษาในปี 2550 (5) พบว่า เภสัชกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้เฉลี่ยต่ำที่สุด

จากข้อมูลด้านรายได้จากอาชีพเสริม พบว่าเภสัชกรร้อยละ 41.08 ประกอบอาชีพเสริม ส่วนใหญ่เป็นงานในสาขาเภสัชกรรม ผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการศึกษาในปี 2547 (4) และ 2550 (5) ส่วนผู้ที่มีอาชีพเสริมนอกสาขาเภสัชกรรมนั้นส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม และอาชีพเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ตามลำดับ รายได้เฉลี่ยจากอาชีพเสริมของตัวอย่าง เท่ากับ $39,792+82,213.23$ บาทต่อเดือน ค่ามัธยฐานเท่ากับ 18,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสูงกว่าการศึกษาในอดีตประมาณ 2 เท่า ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป

นอกจากนี้ยังพบความสัมพันธ์ระหว่างสาขาอาชีพของงานประจำกับปีที่จบการศึกษาปริญญาตรี เภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาหลังปี พ.ศ. 2549 ประกอบอาชีพหลักในภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐ เนื่องจากในปี พ.ศ. 2549 รัฐบาลได้นำนโยบายการทำสัญญาผูกพันฝ่ายเดียวมาใช้กับผู้เข้าศึกษาในคณะเภสัชศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ทำให้บัณฑิตจบใหม่บางส่วนสามารถเลือกได้ว่าจะทำงานในหน่วยงานสังกัดภาครัฐหรือภาคเอกชน ส่งผลต่อจำนวนเภสัชกรที่เข้าทำงานระหว่างภาครัฐและเอกชน ค่าตอบแทนอาจมีบทบาททำให้บัณฑิตเลือกทำงานในภาคเอกชนมากขึ้น

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามในบางสาขามีน้อยจึงอาจไม่เป็นตัวแทนที่ดีนัก เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานรวบรวมทะเบียนเภสัชกร พร้อมทั้งอยู่ที่ปัจจุบัน และด้วยข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาการวิจัยและงบประมาณ อีกทั้งจากการสำรวจเมื่อปี 2547 (4) และ 2550 (5) ยังไม่มีการนำข้อมูลมาใช้ปรับเปลี่ยนค่าตอบแทน จึงอาจทำให้เภสัชกรบางส่วนที่เคยตอบแบบสอบถามของการศึกษาก่อนหน้าไม่ส่งข้อมูลกลับมา อย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการศึกษา

น่าจะเป็นฐานข้อมูลในเรื่องค่าตอบแทนของเภสัชกรได้ในระดับหนึ่ง และควรมีการศึกษาเรื่องค่าตอบแทนอย่างต่อเนื่องเพราะสภาพเศรษฐกิจ และนโยบายต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เอกสารอ้างอิง

1. สุมาลี ปิตยานนท์. เศรษฐศาสตร์แรงงาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2539.
2. สภาเภสัชกรรม. ตารางแสดงจำนวนเภสัชกรผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเภสัชกรรม ในแต่ละปี [ออนไลน์]. มปป. [สืบค้นวันที่ 6 สิงหาคม 2555]. เข้าถึงได้จาก: URL:<http://pharmacycouncil.org/index.php?option=content&menuid=33>.
3. สำนักงานสารนิเทศและประชาสัมพันธ์กระทรวงสาธารณสุข. [ออนไลน์]. 2555. [สืบค้นวันที่ 6 สิงหาคม 2555]. เข้าถึงได้จาก: http://www.moph.go.th/ops/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=45986.
4. Ngorsuraches S, Chaibu B. Pharmacist compensation survey in Thailand. Thai Journal of Pharmaceutical Sciences 2004; 28: 125-34.
5. บุษบรรณ สุภรัตน์วัฒนกุล. การสำรวจค่าตอบแทนสำหรับเภสัชกรในประเทศไทย ปี 2550. [สารนิพนธ์เภสัชศาสตรมหาบัณฑิต]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2550.
6. ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุวพลา. นโยบายและทิศทางการส่งเสริมสุขภาพในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง [ออนไลน์]. มปป. [สืบค้นวันที่ 16 มิถุนายน 2555]. เข้าถึงได้จาก: URL: [hp.anamai.moph.go.th/.../Doc/นพ%20ณรงค์ศักดิ์\(เชียงใหม่\).ppt](http://hp.anamai.moph.go.th/.../Doc/นพ%20ณรงค์ศักดิ์(เชียงใหม่).ppt).
7. Doucette WR, Kulchaitanaroaj P, Vacek L. 2007 Pharmacist Compensation Survey. Journal of the Iowa Pharmacy Association 2008: April-June; 56-5.
8. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจค่าตอบแทนภาคเอกชน พ.ศ. 2554 [ออนไลน์]. มปป. [สืบค้นวันที่ 2 มิถุนายน 2556]. เข้าถึงได้จาก: URL: <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/files/privatePayRep54.pdf>.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ เกษัชกรผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่
สละเวลาตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ รวมถึงสมาคม ชมรม

และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการเอื้อเฟื้อข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ของเกษัชกรในครั้งนี้ และขอบคุณคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์สำหรับการสนับสนุนทุนวิจัย

TJPP

RESEARCH ARTICLE

2012 Pharmacist Compensation Survey in Thailand

Surachat Ngosurachet, Phanuphong Phromiat, Wiwan Chairitthiphong,
Athitya Saranopphakhunna, Hawari Yihama, KanokkanChaiyakan

Department of Pharmacy Administration, Faculty of Pharmaceutical Sciences
Prince of Songkla University

Abstract

Objective: To survey compensations, both from full time and part-time employment, of the pharmacists working various sectors in Thailand. **Methods:** The research design was a cross-sectional descriptive study. Stratified random sampling was used to select pharmacists from various fields of work including community pharmacy, hospital pharmacy, manufacturing pharmacy, academia, consumer protection and pharmaceutical marketing. The self-administered questionnaires were mailed to 1,170 pharmacists across the country during December 2012-February 2013. **Results:** Four hundred and thirty eight usable questionnaires were completed and returned (40.15% response rate). Subgroup analyses of compensation from full time employment revealed that incomes varied across fields of work. Pharmacists working in the marketing field had the highest full-time salary (117,375-162,197 Baht per month, while those in consumer protection earned least (39,054-44,859 Baht per month). Income from full time employment also varied across working years and practice locations. Pharmacist compensation in every sector increased with working experiences. Those working in Bangkok earned more than those in the other parts of Thailand, while those in the northern part received the lowest salary. In addition, 175 pharmacists (41.08%) had part-time jobs with the average wages of 39,792-42,213 Baht per month. **Conclusion:** The results of the survey could be used as database on pharmacists' compensations together with the two previous studies in 2004 and 2007. The survey should be conducted on a regular basis because of the constant change in economic conditions and relevant policies.

Keywords: pharmacist compensation, salary survey